

— José V. Albert Ferrando —

Etimologia

Hi han dues hipòtesis de l'origen de la paraula Ball Pla.

Una es refereix a la forma de ballar-se plana, suau, sense salts ni moviments bruscs. L'altra al lloc on es ballava. En la zona plana del poble.

Possiblement, aquesta **primera hipòtesi** prové d'estudis realitzats a Catalunya i Aragó on "curiosament" també existeixen balls sota el nom de Ball Pla.

Tant mateix, aquests balls comparteixen característiques similars amb el nostre.

En aquests estudis apareixen les següents definicions:

-El Ball Pla és una forma de ball de parelles, potser la més típica del Principat de Catalunya, on fou molt estesa, sobretot durant el segle XIX, i on ha deixat testimoniatges des del segle XVII. Espècie de baixa dansa, generalment de compàs ternari, que es caracteritza, tal com indica el nom, per un punteig suau, per un moviment dels peus lliscant a poca distància de terra i per l'absència de salts.

-Ball Pla. Més que una dansa concreta, aquest Ball Pla indica una manera de ballar, un tipus de dansa oberta, a la que tothom podria afegir-s'hi.

Els mots "ball pla" defineixen per antonomàsia el contrari al fet de ballar fent salts, expressant els seus moviments com a dansa de galanteig, festeig amorós, molt ben acompanyats per un refinat vestuari.

-El Ball Pla (Atles de Dansa Tradicional Catalana, IV) Volum dedicat a la que, de vegades, ha estat qualificada com la dansa catalana per excel·lència: el Ball Pla. Una anàlisi acurada ha permès emparentar de manera directa, per primera vegada, un ball tradicional català amb una dansa medieval com és la baixa dansa. Ball de relació social, en bona part, de la Catalunya vella, va sucumbir amb la incidència de les noves formes de ball, més directes i menys «puritanes».

La **segona hipòtesi** (com ja he dit) fa referència al lloc on es balla habitualment.

Sóc de l'opinió que el Ball Pla ens ha arribat fins els nostres dies gràcies a què ens trobem lluny de qualsevol nucli urbà important. Aquest fet, ens ha permès de mantenir-nos més al marge de qualsevol influència externa i per tant poder conservar més fàcilment el nostre folklore.

Possiblement, és per això què el Ball Pla predomina i encara es manté viu a les comarques del Maestrat i nord de la Plana Alta principalment.

Un exemple clar d'aquest fet és Castelló. On la gent major recorda que es ballava el Ball Pla. Per cert, ara estan intentant recuperar-lo sota el nom de Ball Perdut.

Tan mateix, els nostres pobles destacaven per ser molt escarpats i per tant, escassejaven els llocs **plans** i adequats per a poder ballar amb condicions. D'ahí vindria el seu nom... de ballar-se en el pla.

Ací a les Coves, l'únic pla (abans d'eixamplar-se) seria la Plaça

Espanya i per tant el lloc on tradicionalment s'ha ballat. Al créixer el poble, per comoditat dels balladors, es va canviar i alguns dies es balla a la Plaça Cervantes. Des de fa un temps també es balla on es fa el Pa-i-porta.

Però, sabeu per què?

Ara fa 7 o 8 anys, el pa-i-porta es va fer al carrer dels Desemparats i el Ball Pla a la Plaça Cervantes.

A l'hora de començar no hi havia ningú ballant i al quart sols ho feien set o vuit parelles. Imagineu-vos tota la plaça amb tretze o catorze músics i vuit parelles. El panorama era desolador.

Quan portàvem aproximadament mitja hora tocant ens apareix un càmera de Canal Nou que venia a fer un reportatge. Se'ns va apropar i ens va preguntar si vindria més gent. Els músics ens vam mirar i sabent que no vindria ningú més, ens vam preguntar què fer.

Vam decidir alçar-nos i anar al Pa-i-porta. Com diu el refrany, si la muntanya no va a Mahoma, Mahoma anirà a la muntanya. Així, músics i parelles...cap al carrer dels Desemparats!!!! Clar, en arribar allí, la gent es va alçar en estampida i es va posar a ballar-lo. Eixe va ser el dia que més gent el va ballar de totes les festes.

A l'any següent, directament, el Ball Pla es va realitzar al lloc on es feia el Pa-i-porta.

Amb el temps, aquesta fórmula s'ha ampliat a la nit de les paelles on també ha tingut un gran èxit.

En l'actualitat, hi han diferents moments on el nombre de balladors disminueix:

- Els dies que es balla a la font de la Vila (potser perquè són dies fluixos i el lloc no acompanye massa).

- Els dies de bou embolat. En aquest, crec que també es podria utilitzar el sistema de... si la muntanya no va a Mahoma, Mahoma anirà a la muntanya i fer el Ball Pla a la plaça aprofitant així que la gent va veure aquest acte taurí per a què augmente el nombre de balladors i al mateix temps, retornar uns dies més al seu lloc original el Pla de les Coves.

